21. Шайкевич А. Я. Распределение слов в тексте и выделение семантических полей / А. Я. Шайкевич // Иностранные языки в высшей школе. – 1963. – № 2. – С. 12–18.

22. Щерба Л. В. Языковая система и речевая деятельность / Л. В. Щерба – М. : ЛКИ, 1940. – 428 с.

23. Щур Г. С. О некоторых общин категориях лингвистики / Г. С. Щур // Вопросы общего языкознания. – 1964.

24. Щур Г.С. Теория поля в лингвистике / Г. С. Щур. – М. : Наука, 1974. – 234 с.

25. Trier J. Der deutsche Wortschatz im Sinnbezirk des Verstandes. – Heidelberg : Winter, 1931. – Bd. 1. – 347 s.

Стаття надійшла до редакції 22.03.2012

Л. Кобец

ПОНЯТИЕ ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧЕСКОЙ СИСТЕМЫ ЯЗЫКА В ТРУДАХ ОТЕЧЕСТВЕННЫХ И ЗАРУБЕЖНЫХ ЛИНГВИСТОВ XVIII – XXI ВВ.

В статье проанализированы труды отечественных и зарубежных лингвистов в сфере лексики языка. В частности исследовано учение о лексико-семантической системе языка как такой, которая опирается на общенаучную теорию систем и лингвистическую теорию языковой системы.

Ключевые слова: система, структура, лексико-семантическая система, лексический уровень, общенаучная теория системности.

L. Kobets

A CONCEPT OF THE LEXICAL AND SEMANTIC SYSTEM OF LANGUAGE IS IN UKRAINIAN AND FOREIGN LINGUISTS OF XVIII – XXI CENTURIES.

In the article Ukrainian and foreign linguists are analyzed in the sphere of vocabulary of language. In particular scientific studies about the lexical and semantic system of language as such which leans against the scientific theory of the systems and linguistic theory of the linguistic system.

Key words: system, structure, lexical and semantic system, lexical level, scientific theory of the system.

УДК 811. 161. 2’ 27

Катерина КОТЕЛЕВЕЦЬ

ВИТОКИ МОЛОДІЖНОГО СЛЕНГУ (на матеріалі повісті Г. Бєлих, Л. Пантелєєва «Республіка ШКІД»)

У статті досліджено молодіжну субмову. Розглянуто джерела формування шкільного сленгу та описано етимологію нелітературних одиниць у тексті повісті Г. Бєлих і Л. Пантелєєва «Республіка ШКІД».

Ключові слова: молодіжна субмова, ненормативна лексика, шкільний сленг, арго, жаргон, просторіччя.

Актуальність дослідження полягає в тому, що, оскільки молодіжний сленг активно поповнює словниковий склад молоді, зокрема школярів,

він потребує постійного відслідковування динаміки сленгової лексики та джерел його формування.

Різні аспекти молодіжного сленгу школярів вивчали як вітчизняні мовознавці – Й. Дзендзелівський, О. Горбач, І. Приходько, Л. Ставицька, Н. Шовгун, так і зарубіжні – М. Грачов, С. Копорський, Є. Поливанов, Л. Скворцов.

Мета цієї розвідки – знайти витоки молодіжного сленгу, вживаного в тексті україномовного перекладу повісті Г. Бєлих і Л. Пантелєєва «Республіка ШКІД», яке здійснив В. Бевз.

Поставлена мета зубумовлює такі завдання:

1) з'ясувати шляхи поповнення окремих шарів ненормативних лексем з тексту Г. Бєлих і Л. Пантелєєва «Республіка ШКІД» в названому україномовному перекладі;

2) виявити причини використання молодіжного сленгу.

Відомо, що шкільний сленг – важлива лексична підсистема субмови. Він є органічним елементом у структурі молодіжного сленгу, оскільки носіями шкільного сленгу є виключно представники молодого покоління − відповідно, школярі. Але водночас тут виділена власна предметна галузь, як у професійному жаргоні, своєрідне «виробниче ядро» − навчання.

Шкільний соціум володіє загальним молодіжним сленгом, але обов'язково витворює власний мовний світ, у якому домінують номінації на позначення навчальних предметів, учителів, об'єктів висміювання тощо.

Сленг активізується зазвичай в епоху соціальних потрясінь, докорінних змін, драматичних подій, соціальної нестабільності [5, с. 19]. У російському мовознавстві виділяють три хвилі поповнення молодіжного сленгу.

Перша хвиля припадає на 20-ті роки, коли фіксується інтенсивність поповнення сучасного молодіжного сленгу в мовленні учнів-підлітків «блатними» одиницями. Друга хвиля – це 50-ті роки, протягом яких шкільний сленг старшокласників помітно збагатився й оновився, коли на вулиці міст вийшли «стиляги» (люди, які орієнтувалися на західну культуру). Стиляги принесли й свою мову. Поява третьої хвилі в 70–80-ті роки стала часом масового вивчення іноземних мов. У ці ж роки до нас прийшов молодіжний рух хіпі. У мову молоді проникло багато іншомовних (особливо англійських) слів

Уперше сленг 20-тих років зафіксований у повісті Г. Бєлих і Л. Пантелєєва «Республіка ШКІД», яка була написана авторами в 1926 році, коли старшому з них – Г. Бєлих – ішов двадцятий рік, а молодшому – Л. Пантелєєву – не було ще й вісімнадцяти.

Цю повість створили в минулому безпритульні, яких відправили до «Школи соціально-індивідуального виховання імені Достоєвського», пізніше побутувала скорочена її назва, створена вихованцями цієї школи, – «ШКІД».

Основним джерелом поповнення шкільного сленгу є кримінальний жаргон як соціальний діалект (соціолект), який розвинувся в оточенні декласованих елементів суспільства, як правило, злочинців, і являє собою систему термінів і висловлювань, які вживають для конспірації [2, с. 78].

Автори використовують у своєму творі лексеми, які за походженням належать до кримінального жаргону, який, у свою чергу, має такі джерела поповнення:

1. Іншомовні слова, наприклад: *Ще маленьким, шмаркатим* ***шкетом****, Гришко любив волю й самостійність* [1, с. 39]. Словник жаргону злочинців подає таке тлумачення: ***шкет*** – підліток, хлопчик [4, с. 129]. Виникнувши з чеського слова *šketa, čketa* – «болван, простий» [4, с. 572], воно міцно закріпилося в злочинному середовищі, а пізніше увійшло до активного вжитку в розмовному мовленні; *... нічого собі! Вистава? Це* ***лафа****!* [1, с. 87] (***лафа*** – везіння [6, с. 55], походить від татарського «вигода» [4, с. 271]).

У кримінальному жаргоні часто трапляються запозичені слова з івриту, наприклад: *Хлопці! – крикнув Японець. –* ***Ша****!* [1, с. 85] (***ша*** – досить, замовкни [6, с. 129]). Це слово походить з івриту (*sha* – закликання до тиші); *А ми раз два, тільки ви біля дверей на* ***стрьомі*** *постійте* [1, с. 133]. Слово ***стрьом*** означає «варта, стояти на варті» [6, с.72]. Саме слово ***стрьом*** походить з івриту (штра маер) – той, хто попереджає, дзвонить на сполох [3, с. 596]

Вихованці ШКІДу відтворили певну номінацію на позначення вчителів: *«****Халдей*** *нещасний!* [1, с. 89]. Слово «халдей» грецького походження, воно означає «жителі Халдея, які славилися вмінням пророкувати». Пізніше воно увійшло в розмовну мову як лайливе слово в значенні «нахаба» [4, с. 397].

2. Трапляються випадки, коли джерелом поповнення кримінального жаргону є іншомовне арго (це таємна мова, якою користуються члени

закритої групи, низи суспільства [7, с. 55]): «*Як тільки трамвайні платформи зупинилися біля будинку і хлопці почали розвантаження, вулична* ***шпана*** *оточила їх»* [1, с. 151]. ***Шпана*** походить з німецького арго *Spander* – «бродяги» [4, с. 422].

3. Велика кількість слів походить з просторіччя: ***Тискати*** у *товаришів*! [1, с. 55]; *тискати* – пхати, засовувати кудись, у щось [3, с. 607]; *Хто* ***накатив****? – щиро обурювався циганок* [1, с. 57]; *накатити* – несподівано приїхати [3, с. 400]; *За* ***бузу****? – серйозно спитав Горобець* [1, с. 67]; *буза* – безлад, який супроводжується шумом. Походить від старослов'янського *буза* – хмільний напій [4, с. 195]; ***Валіть****, співайте*! [1, с. 77]; *валити* вживається як спонукання до дії [3, с. 158]. Але Словник кримінального жаргону подає тлумачення, які дещо відрізняються від етимологічних: *тискати* – красти [4, с. 86]; *накатити* – донести комусь[6, с. 67]; *бузити* – скандалити, бунтувати, шуміти [6, с. 5]; *валіть* – давайте [6, с. 6].

4. Перша світова війна спричинила появу «фронтової мови», яка згодом підживлювала кримінальний жаргон: ***Наліт*** *проводили організовано* [1, с. 133] – у значенні «розбійний напад». Етимологічно «наліт» – напад кавалерії або авіації [3, с. 402].

Таким чином, можемо зробити висновок, що причини використання сленгу на початку XX століття були пов'язані зі значною кількістю безпритульних у зв'язку з революцією й Громадянською війною.

По-перше, революція й війна призвели до спільного падіння культури, що не могло не відбитися й на мові суспільства в цілому. По-друге, до школи прийшли нові учні – діти робітників, селян, безпритульні, підлітки, які пройшли через тогочасні труднощі. Саме тоді шкільний сленг значно поповнився кримінальною лексикою.

Отже, констатуємо, що важливим складником молодіжної субмови вважаємо спеціальні сленгізми певних соціально-корпоративних відгалужень у молодіжному середовищі – шкільний сленг. Джерелом поповнення шкільного сленгу є кримінальний жаргон, який активно використовували діти в 20-тих роках XX століття.

Витоки кримінального жаргону передусім походять від іншомовних слів, запозичень з іншомовного арго, просторіччя та військової термінології.

Причини використання молодіжного сленгу в 20-их роках XX століття – війна й революція, які спричинили падіння культурних звичаїв, що не могло не відобразитися на мові суспільства в цілому.

У наших подальших розвідках передбачається дослідження специфіки сучасного сленгу школярів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бєлих Г. Республіка ШКИД / Г. Бєлих, Л. Пантелєєв [пер. В. Бевза]. – К. : Наука, 1997. – 538 с.

2. Грачев М. А. Арготизмы в молодежном жаргоне / М. А. Грачев // Русский язык в школе. – 1996.– № 1. – С.78–85.

3. Етимологічний словник української мови / [уклад. О.С. Мельничук]. – К. : Наук. думка, 2006. – 704 с.

4. Историко-этимологический словарь современного русского языка / [сост. П.Я. Черных]. – М. : Русский язык. – 1999. – 620 с.

5. Мосенкіс Ю. Феномен українського молодіжного сленгу (сутність, розвиток, контакти) / Ю. Мосенкіс, П. Грабовий, О. Фурса. – Київ –Умань, 2009. – 219 с.

6. Словарь жаргона преступников: блатная музыка / [сост. С.М. Потапов]. – М., 1927. – 134 с.

7. Ставицька Л. О. Арґо, жаргон, сленг / Л. О. Ставицька. – К. : Критика, 2005.– 462 с.

Стаття надійшла до редколегії 22.03.2012

Е. КОТЕЛЕВЕЦ

ПРОИСХОЖДЕНИЕ СЛЕНГОВОЙ ЛЕКСИКИ (на материале повести Г. Белых, Л. Пантелеева «Республика ШКИД»

Статья посвящена молодежному субъязыку. Рассмотрены источники формирования школьного сленга и исследована этимология нелитературных единиц в тексте повести Г.Белых, Л.Пантелеева «Республика ШКИД» в украиноязычном переводе.

Ключевые слова*:* молодежный субъязык, ненормативная лексика, школьный сленг, арго, жаргон, просторечие.

K. KOTELEVEC

THE ORIGIN OF THE YOUTH SLANG (ON THE MATERIAL OF THE TEXT OF G. BELYX, L. PANTELEEV «RESPUBLIKA SHKID»

This article deals with the youth sublanguage. The author discerns of the research source of forming of the school slang and the research of etymologic of not literary units in the text by G. Belyx, L. Panteleev «Respublika SHKID» in Ukrainian translation.

Key words: youth sublanguage, non-normative lexis, school slang, argo, jargon, popular speech.